

forskere skal også have gule kort

ÅRHUS-PROFESSORER REJSER KRITIK af det udvalg, der skal vogte dansk forsknings troværdighed. En vil nedlægge udvalget, andre mener, at det primært beskytter forskerne mod beskyldninger for videnskabelig uredelighed. Spørgsmålet er bl.a., om det igen skal være muligt at give forskere et gult kort.

af Helge Hollesen · magisterbladet@dm.dk

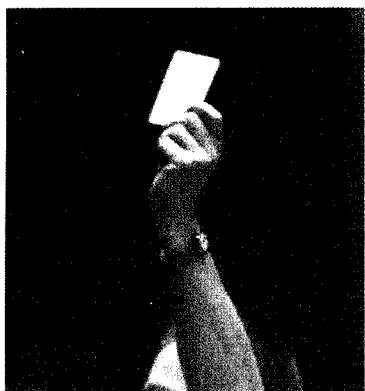

FOTO: SCANPIX

Rødt kort for snyd. Ellers frifindelse. Valget er stærkt begrænset for det udvalg, der skal sikre, at danske forskere leverer et troværdigt arbejde. Og netop muligheden for at give forskere et gult kort efterlyser flere forskere. De to Århus-professorer, Lise Tøgeby og Jens Mammen, har med forskellige begrundelser forladt deres poster i Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU).

“Nedlæg udvalget”, siger Lise Tøgeby, der er professor i statskundskab. “Fejlbehandling og falske frifindelser”, begrunder psykologiprofessor Jens Mammen bl.a. sin exit fra udvalget med.

Og professor i miljøret dr.jur. Ellen Margrethe Basse sætter spørgsmålstegn ved, om udvalget overhovedet kan indfri sin opgave med at sikre forskningens troværdighed.

Uredelighed næsten umuligt

Kritikken kommer, efter at UVVU i juli frikendte den nu pensionerede psykologiprofessor, Helmuth Nyborg, for videnskabelig uredelighed i forbindelse med hans omstridte forskning i kønsbetingede forskelle i intelligens. På grund af inhabilitet deltog hverken Jens Mammen eller Lise Tøgeby i behandlingen af sagen, som Helmuth Nyborg selv indbragte for UVVU. Han ville renses, efter at Det Samfundsvidenskabelige Fakultets dekan, Svend Hylleberg, havde betegnet hans forskning som uredelig, fordi den var i strid med god videnskabelig praksis.

Det stemte fint med de regler, Aarhus Universitet bruger til at sikre god videnskabelig praksis. Men ikke med UVVU's definition på uredelighed.

“Utrolig mange betingelser skal opfyldes, før UVVU overhovedet kan sige, at nogle har handlet videnskabeligt uredeligt. Begrebet er afgrænset så snævert, at det næsten vil være umuligt at dømme en forskers adfærd uredelig”, siger Ellen Margrethe Basse.

Stram jakke

“Udvalget kan reelt kun pådømme decideret snyd som afskrift og konstruerede data, og man skal kunne bevise, at forskerens intention var at snyde”, siger Lise Tøgeby. Hun mener, man skal nedlægge UVVU og lade universiteterne varetage forskningens kvalitet. “Snyd er snyd, og man behøver ikke et stort centralt organ for at fortælle det”, mener Lise Tøgeby, der er enig i, at der ikke var tale om videnskabelig uredelighed i Nyborg-sagen.

Formanden for UVVU, landsdommer Poul Lodberg, har forståelse for Lise Tøgebys synspunkt.

“Vi har en meget stram jakke på og må kun sige noget om god eller dårlig videnskabelig praksis i en bisætning, uden at det bliver et lod i vægtskålen, når vi træffer en afgørelse”, forklarer han. Formanden mener, de stramme krav til uredelighed hænger sammen med, at de forskellige ho-

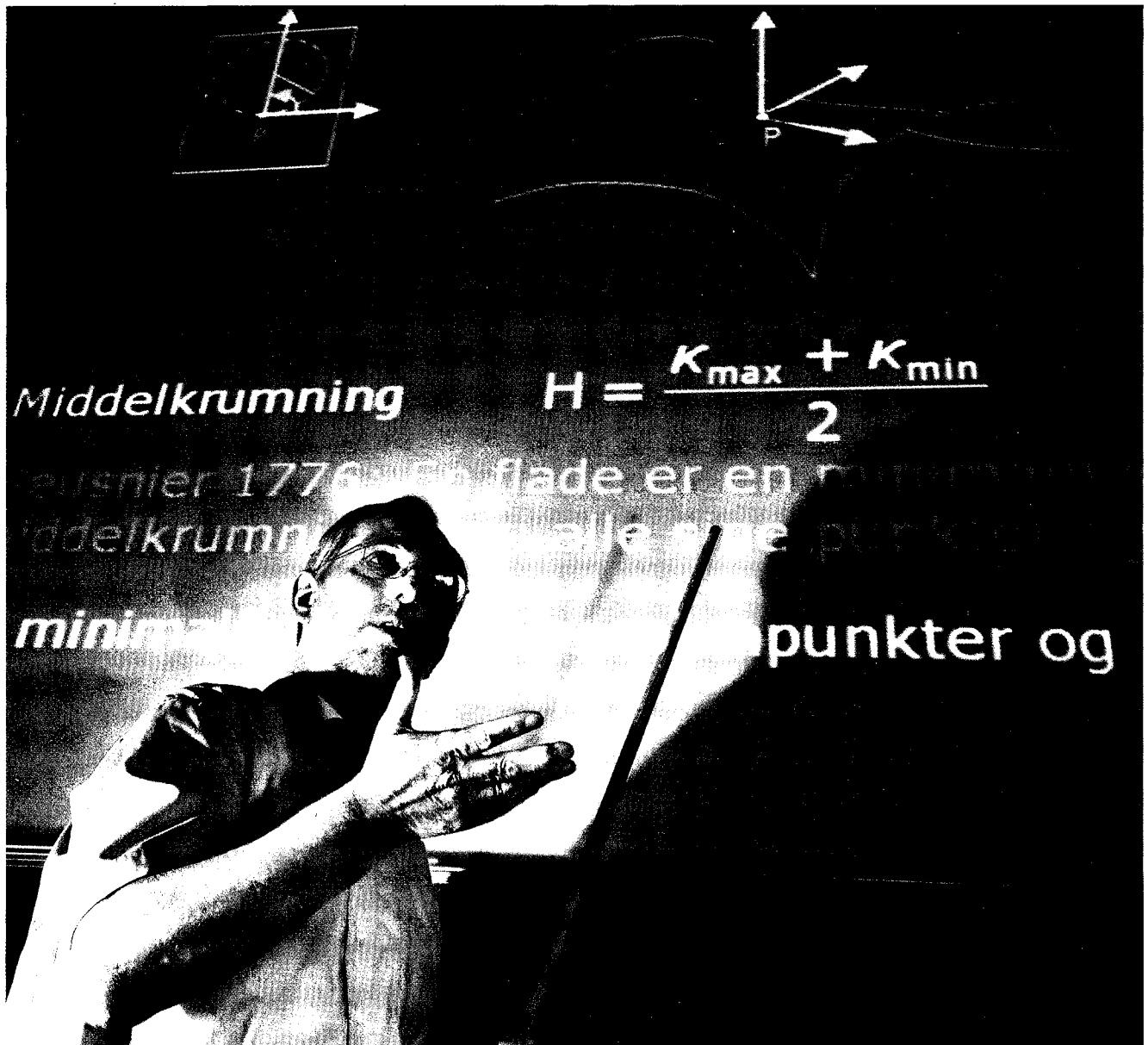

Foto: STEFAN KAI NIELSEN

Gult kort for tvivlsom forskning! Skal Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) have et alternativ til enten frifindelse eller dom for uredelighed? Det mener professor Vagn Lundsgaard Hansen, DTU. Han er medlem af UVVU's underudvalg for naturvidenskabelig forskning og repræsenterer UVVU på internationale konferencer.

vedområder har forskellige spilleregler for god videnskabelig praksis. Men han vil ikke afvise, at udvalget skal have et alternativ til frifindelse eller dom for uredelighed.

Det kunne være begrebet "tvivlsom forskning", som bruges i USA, mener professor Vagn Lundsgaard Hansen fra Danmarks Tekniske Universitet. Han er medlem af UVVU's underudvalg for naturvidenskabelig forskning og repræsenterer UVVU på internationale konferencer. Her viser især mindre lande interesse for det danske og nordiske system. "Der er dog klare ønsker om, at det skal være muligt at vurdere, om forskning er i overensstemmelse med god

praksis. Det gælder også i Canada, som er ved at indføre et system, der minder om det danske. Man lægger vægt på at kunne uddele et gult kort, når forskere træder uden for de accepterede normer", fortæller Vagn Lundsgaard Hansen, der ikke vil blive spor overrasket, hvis Videnskabsministeriet åbner op for, at UVVU kan påtale dårlig forskningspraksis, som det var tilfældet, før den gældende bekendtgørelse trådte i kraft.

Genial aflivning

Forarbejdet til bekendtgørelsen fandt sted i et udvalg med professor Mogens N. Pedersen fra Syddansk Universitet som formand.

Udvalget anbefalede en snæver definition af uredelighed som falsifikation, forvrængning og plagiater. Men Videnskabsministeriet strammede efterfølgende UVVU's muligheder for at vurdere forskningens kvalitet.

"Det er et problem, at man lavede regler, der afskar UVVU fra at tale om dårlig forskning. Jeg skrev for et par år siden, at det på næsten genial vis lykkedes ministeren at aflive UVVU ved at indskrænke udvalgenes kompetence, så der næsten intet er tilbage at gøre. Det står jeg ved, selvom jeg i mellemtiden er blevet medlem af UVVU", forklarer Mogens N. Pedersen. Han siger, at UVVU afviser flere sager,

Der er dog klare ønsker om, at det skal være muligt at vurdere, om forskning er i overensstemmelse med god praksis. Det gælder også i Canada, som er ved at indføre et system, der minder om det danske. Man lægger vægt på at kunne uddele et gult kort, når forskere træder uden for de accepterede normer”.

Professor Vagn Lundsgaard Hansen, Danmarks Tekniske Universitet,

fordi klagerne i forvaltningsretlig forstand ikke er part i sagen, eller fordi sagerne ikke angår uredelighed i snæver forstand.

“Der er meget lidt tilbage at arbejde med, men man er vist ved at erkende, at man gik for langt dengang”, siger han med henvisning til, at UVVU indgår i de aktuelle politiske forhandlinger om loven om forskningsråd, som UVVU hører under.

Beskytter forskerne

For Ellen Margrethe Basse er det et spørgsmål, om UVVU i virkeligheden modvirker både hensigten med Universitetsloven, som pålægger universiteterne at føre tilsyn med kvaliteten af medarbejdernes forskning, og sin egen opgave med at sikre forskningens troværdighed.

“Det problem bør Videnskabsministeriet og politikerne overveje. Reelt beskytter UVVU forskerne mod beskyldninger for uredelighed, som var de tiltalt i en strafesag. Det kan måske være rimeligt, men så skal det være tydeligt for enhver, at UVVU kun har det formål. Når de ikke kan tjekke kvaliteten af forskningen, varetager de jo ikke interessen i at sikre forskningens troværdighed. Og det er især problematisk, når udvalgene kommer til at fungere som et organ, der kan forhindre universitetsledelserne i at være garant for forskningens kvalitet”, siger Ellen Margrethe Basse. Hun mener, at afgørelsen i Nyborg-sagen virker som en kontrol af universitetsledelsen, uden at UVVU har noget retsgrundlag for den kontrol.

“Det er temmelig uheldigt, hvis frifindelsen af Nyborg bliver udlagt som et kvalitetsstempel af forskning, som ifølge UVVU er fyldt med fejl, fortællinger og

tilbageholdelse af materiale”, siger Ellen Margrethe Basse. Hun mener, at læren af Nyborg-sagen er, at man fremover vil undlade at tale om uredelighed i bedømmelsen af forskning.

“Lige præcis det begreb er UVVU's eneste adgang til at udtale sig, samtidig med at det giver problemer i hele systemet”.

Falske frifindelser

Kort efter afgørelsen i Nyborg-sagen trak professor Jens Mammen sig fra UVVU. Han mener, sagen understregede det dilemma, som Ellen Margrethe Basse påpeger.

“Frem for at slå ned på det uacceptable, trækker UVVU i den modsatte retning”, siger psykologiprofessoren, der som institutleder i flere omgange pålagde Helmuth Nyborg at offentliggøre sine forskningsdata.

“Jeg er naturligvis uenig i UVVU's afgørelse, men mener, at udvalget direkte har fejlbehandlet sagen ved at se bort fra universitetets høringskrivelser og ignorere punkter, man burde tage stilling til. Det er i sig selv grund til at forlade udvalget, men jeg mener også, at uredelighed bliver defineret på en måde, som kan fortolkes, så stort set hvem som helst slipper fri. Det vil medføre en række “falske frifindelser”, når man sammenligner praksis på universiteterne med offentlighedens oplevelse af UVVU's afgørelser”, siger Jens Mammen, der også sidder i det udvalg, som på Aarhus Universitet fører tilsyn med den videnskabelige praksis.

Krav om åbenhed

Da den nuværende bekendtgørelse om UVVU for et par år siden var til høring på

universiteterne, foreslog dette praksisudvalget på Aarhus Universitet, at videnskabelig uredelighed udtrykkeligt skulle omfatte forskere, der tilbageholder dokumentation, som forskere og andre ønsker at se for at kunne vurdere et forskningsresultat. Men det forhold opregner bekendtgørelsen ikke som et eksempel på uredelighed.

“Alle andre regler dur ikke, hvis en forsker nægter at offentliggøre sit materiale. UVVU skal være et magtmiddel til at tvinge folk til at være åbne og ærlige, så den videnskabelige diskussion kan afgøre forskningens kvalitet og troværdighed. Den skal ikke afgøres administrativt”, mener Jens Mammen. Han henviser til, at man i Tyskland har et fælles regelsæt, der netop lægger vægt på, at forskerne skal være åbne og ærlige.

Helge Hollesen er journalist på Campus, der udgives af Aarhus Universitet. Artiklen blev bragt i Campus nr. 18, 8. oktober 2007.